

S p r a w o z d a n i e

komisyi budżetowej o petycyi Dr. Stanisława Smolki, profesora uniwersytetu jagiellońskiego, o przyznanie dalszej subwencyi na badania historyczne w archiwum watykańskiem i innych archiwach.

Wysoki Sejmie!

Wskutek petycyi wniesionej do Sejmu 16. marca 1892. przez Dr. Stanisława Smolkę profesora uniwersytetu i sekretarza generalnego Akademii umiejętności w Krakowie o wyznaczenie z skarbu krajowego zasiłku na następne trzy lata, na dalsze badania historyczne w archiwach watykańskich, Wysoki Sejm świadomy bogatego plonu, który przyniosła do ówczas dla dziejów ojezystych ta wyprawa naukowa, powziął 9. kwietnia 1892 następującą uchwałę:

„1. Sejm wyznacza na trzy lata następne 1892/3, 1893/94, 1894/5 po 1.500 zł. w. a. rocznie na prace naukowe w archiwach watykańskich, a kwotę tę należy zamieszczać w VII. rubryce wydatków.

2. Ten zasiłek na prace naukowe w archiwach watykańskich wypłacać ma corocznie z góry Wydział krajowy do rąk profesora Stanisława Smolki, za porozumieniem się z komisją historyczną Akademii umiejętności w Krakowie.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby starał się wyjednać, iżby c. k. rząd udzielił dalszą roczną subwencyę oddziałowi polskiemu zorganizowanemu przy instytucie historycznym austriackim w archiwum watykańskiem.“

W wykonaniu powyższej uchwały, Wydział krajowy wypłacał wyznaczone zasiłki po 1.500 zł. rocznie, a zasiłek na rok trzeci a ostatni, to jest na 1894/5, zamieszczony jest w budżecie na 1895. r. Szczegółowe rachunki z zużycia na potrzeby tej wyprawy naukowej, zasiłku wyznaczonego przez Sejm, oraz zasiłku dawanego przez Akademię umiejętności lub zebranego z ofiar prywatnych, składał profesor Smolka zarządowi Akademii umiejętności. Sprawozdania z dalszych prac w archiwum watykańskiem i innych archiwach rzymskich za lata 1891, 1892 i 1893, złożone komisji historycznej Akademii umiejętności przez profesora Smolkę i drukiem ogłoszone, wykazują, jak bogate materiały do dziejów polskich za panowania Stefana Batorego, Zygmunta III. Władysława IV i Jana Kazimierza zebrano już wówczas. W tym zbiorze materiałów są instrukcje i listy kardynałów sekretarzy stanu do nuncyuszów w Polsce, komplet prawie sprawozdań i korespondencyj tych nuncyuszów wraz z załączonymi do nich ważnymi dokumentami, listy Zygmunta III, Władysława IV, królowej Anny, Dymitra Samozwańca, Maryny Mniszechówny, Passewina, biskupów i różnych dostojników kościelnych i świeckich polskich do papieży i kardynałów. Materiały te dostarczają objaśnień i uzupełnień do wielu ważnych ustępów historii pol-

skiej, mianowicie: co do zamiarów i działań Stefana Batorego, do wojen z Rosją, późniejszych z Szwecją, wyjaśniają układy Zygmunta III. z arcyksięciem Ernestem, stosunki Polski z innymi państwami i wewnętrzne jej położenie. Materiały zebrane z innych archiwów i bibliotek rzymskich, a także dokumenta znalezione w archiwum opactwa Nonantula pod Modeną, dotyczące się rokowań w 1583 i 1584 r. z królem Stefanem Batorym o ligę przeciw Turkom i Tatarom, wykazują, jak ważnych uzupełnień do materiałów zebranych w archiwach watykańskich dostarczyć mogą materiały zaczerpnięte z innych archiwów, co popiera właśnie petycję świeżą, o której zaraz mówić będziemy.

Wyprawieni do Rzymu: Dr. Ludwik Boratyński, Dr. Tadeusz Sternal i Dr. Aleksander Czuczynski a pracujący w archiwach watykańskich i innych rzymskich w ciągu lat 1891, 1892 i 1893 według wskazówek profesora Smolki i historycznej komisji Akademii, opracowali w tych latach wymienionych przeszło 5.000 aktów, robiąc z nich streszczenia, obszerniejsze wyciągi, a ważniejsze tylko akta odpisując dosłownie. Sprawozdanie o materiałach historycznych zebranych w tych archiwach rzymskich w końcu 1893 i w 1894 r. złoży profesor Smolka historycznej komisji Akademii w marcu r. b., po ukończeniu uporządkowania zebranych materiałów odnoszących się do dalszych dziejów Polski aż do roku 1689, przeto obejmujących także czasy Jana III., jak to pisze profesor Smolka w świeżej swojej petycji wniesionej do Sejmu dnia 15. stycznia r. b.

Albowiem praca dla zbadania i zebrania z archiwum watykańskich i innych rzymskich materiałów do dziejów ojczyźtych, nie jest bynajmniej ukończona. W tej podanej teraz do Sejmu petycji, do której dołączono wspomniane sprawozdania o materiałach, zebranych w archiwach watykańskich w latach 1891, 1892 i 1893, pisze profesor Smolka co następuje:

„Ze względu na pożytek z tych poszukiwań, byłoby rzeczą bardzo pożądaną, iżby Wysoki Sejm raczył zezwolić na rozszerzenie ich zakresu. Mając już dzisiaj zgromadzone materiały watykańskie z obszaru całego stulecia, przekonywamy się coraz bardziej, że należałoby je koniecznie uzupełniać poszukiwaniami winnych archiwach. Są bowiem epoki i momenta dziejowe w których materiały watykańskie zajmują pierwszorzędne stanowisko, są inne, gdzie ich wartość maleje w odosobnieniu, a dopiero w łączności z materiałami zaczerpniętymi z innych archiwów, nabiera donioślejszego znaczenia.“

Profesor Dr. Smolka powołując się na powyższy ustęp swej petycji a zarazem przedstawiwszy w swej petycji fakta, że od ubiegłego roku oddał wszystkie fundusze przeznaczone na prace watykańskie pod zarząd Akademii, która odtąd w sprawozdaniach swych rachunkowych zamieszczać będzie także sprawozdania z użycia tychże funduszy, oraz przypomniawszy, że w zbiorach Akademii są złożone wszystkie plony dotychczasowych poszukiwań w archiwach watykańskich, a drobną cząstkę tych plonów wydała już Akademia niedawno w osobnym tomie swych publikacyj pod tytułem „Analecta Romana“ — wnosi do Wysokiego Sejmu następującą prośbę, „Wysoki Sejm raczy:

- 1) Przyznać dotychczasową subwencję na cele poszukiwań w archiwum watykańskim i innych archiwach na dalsze lata.
- 2) Oddać ją do rozporządzenia Akademii umiejętności w Krakowie i upoważnić Akademię żeby jej używała, obok poszukiwań w archiwum watykańskim, także na inne badania archiwalne, o ile to uzna za potrzebne dla uzupełnienia materiałów watykańskich, lub w ogóle ze względów na pożytek badań historycznych.“

Komisya budżetowa, uznając wszystkie przytoczone przez profesora Smolkę powody, oraz powołując się na motywa, które skłoniły Wysoki Sejm do wyznaczenia, na jej wniosek, zasiłku w poprzednich latach dla wyprawy naukowej, zbierającej w archiwach watykańskich obfite materiały do dziejów ojczyźtych, a szczególnie zważywszy, że Sejm galicyjski jest w tem położeniu,

iż może dać urzędową opiekę i zasilek przedsięwzięciu naukowemu, ważnemu dla całego narodu polskiego; — wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

1) Sejm wyznacza na trzy lata następne: 1895/6, 1896/7 i 1897/8 po 1.500 zł. rocznie na poszukiwania historyczne w archiwach watykańskich i w innych archiwach. Kwotę tę należy zamieszczać corocznie w VII. rubryce budżetu wydatków.

2) Ten zasilek na poszukiwania archiwalne, wypłacać ma corocznie z góry Wydział krajowy Zarządowi Akademii umiejętności, upoważniając ją do używania tego zasiłku na poszukiwania w archiwach watykańskich a także i w innych archiwach, o ile to Akademia uzna za potrzebne ze względu na pożytek badań historycznych.

We Lwowie dnia 25. stycznia 1895.

Przewodniczący:

Dunajewski w. r.

Sprawozdawca:

Leon Chrzanowski w. r.

